

Boksamlingen Kristen mystik : bakgrund och innehåll

Boksamlingen skapades av en vänkrets medlemmar från *Stockholms prästsällskap* som var mystiskt intresserade. De samlades för studier och andakt hemma hos hovpredikanten Carl Henrik Bergman (1828-1909) på Rosenvik på Djurgården. När man står inför boksamlingen kan man nästan höra hur de sitter där och samtalar och funderar över innehållet i böckerna.

Det hela började på förslag av Johan Christopher Bring (1829-1898) som var föreståndare på Ersta diakonissanstalt.

I denna vänkrets var även teologiprofessorn och ledamoten av Svenska Akademien Waldemar Rudin (1833-1921) samt Stockholms stadsmissions första föreståndare Gustaf Emanuel Beskow (1834 -1899) tongivande. Dessutom blev genom åren prästerna Johannes Norrby (1870-1936), Theodor Mazer (1845-1936), Emanuel Laurell (1845-1931), Bror Erik Petri m.fl. knutna till denna öppna vänkrets. Den som slutgiltigt kom att forma boksamlingen var prästen Bror Erik Petri från Sala.

Vänkretsen kan enligt Bengt Åberg (1968) sättas in i en pietistiskt och mystiskt färgad traditionskedja med rötter i tidigt 1700-tal då pietismen nådde Sverige. Viktiga föregångare var Erik Tolstadius (d. 1732), Sven Rosén (d. 1750), Anders Collin (d. 1830), M. Strandberg (d. 1814), Johan Dillner (d. 1830) och Carl Fineman (d. 1863) Alla dessa namn, förutom Sven Rosén och M. Strandberg, finns representerade i boksamlingen.

Traditionskedjans teologiska profil har benämnts som Böhme-färgad teosofi och kvietistisk mystik. Den tyska mystikern och teosofen Jakob Böhme (1575-1624) kom att utöva ett stort inflytande, vilket återspeglas i boksamlingen. I Samlingen finner man även namn på viktiga Böhme-lärjungar som katolikerna Franz von Baader (1765-1841) och Louis Claude de Saint-Martin (1743-1803) - "den okände filosofen". Böhme och hans lärjungar kom senare att influera även *Flodbergskretsen* och Hjalmar Ekström.

Kvietismen, en katolsk andlig strömning som uppkom under sent 1600-tal blev också en viktig inspirationskälla för den mystiska Stockholmspietismen och dess teologiska inriktning. Kvietismens grundare spanjoren Miguel de Molinos (1640-1707) finns representerad i samlingen. De franska kvietisterna François Fénelon (1651-1715) och Madame Guyon (1648-1717) är också rikligt representerade i boksamlingen. Madame Guyon var en av de mest lästa författarna inom Stockholmstraditionen.

Två andra namn som är viktiga att nämna är dels den katolske mystikern Jean Bernières-Louvigny (1602-59), som skrev den bok som i svensk översättning hette *Thet fördolda Ljfwet med Christo i Gud.* och dels den mycket läste reformerte mystikern

Gerhard Tersteegen (1697-1769). Speciellt den förstnämnde kom att betyda mycket för Flodbergskretsen och Hjalmar Ekström.

De tyska teologerna Johann Arndt (1555-1621) och Gottfried Arnold (1666-1714) är också rikligt representerade i boksamlingen. Johann Arndt förmedlade den medeltida mystiken och hans skrift *Om den sanna christendomen* kom att betyda mycket för den svenska pietismen. Gottfried Arnold var en inflytelserik företrädare för den protestantiska mystiken och översatte och spred skrifter av kvietistiska författare. Han kom att ha en inte oväsentlig betydelse för radikalpietismens spridande i Sverige.

Även Philipp Jacob Spener ”pietismens fader” (1635-1705) och Hallepietismens mest tongivande representant August Hermann Francke (1663-1727) finns representerade i samlingen.

Boksamlingen innehåller också intressanta referenser till mystiker från olika tider och platser. Särskilt kan nämnas den tyske medeltidsmystikern Johannes Tauler (ca 1300-1361) och ökenfadern Makarios Egyptiern (ca 300-390), som tillskrivits de mycket lästa *Pseudo-Makarios Homilior*. Dessa båda mystiker kom att förmedlas via Johann Arndt, som påverkades starkt av dem.

Martin Luther finns väl representerad i boksamlingen – och som läsare av samlingen förstår man därför att denna teologiskt radikala tradition ändå hade en stark luthersk förankring.

Boksamlingen kristen mystik placerades en bit in på 1900-talet i det *Grillska huset* på Stortorget 3 i Gamla Stan, Stockholm, för att så småningom doneras till *Ersta diakonissanstalt*. År 1959 donerades boksamlingen till Sigtunastiftelsen genom förmedling av Ester Bergman, maka till C. H. Bergmans brorson Abel.

Välkommen att botanisera i denna fascinerande bokskatt!

Litteratur

Holmquist, Hjalmar (1940), *Handbok i svensk kyrkohistoria. 2. Från reformationen till romantiken*

Wirén, Jakob (2001), *Bergman-kretsen - om mystiker och hovpredikanter* (5-poängsuppsats i Kyrkohistoria, Teol. inst., Lunds univ.)

Åberg, Bengt (1968), *Individualitet och universalitet hos Waldemar Rudin*